

loosheid en zeker in die tijden ten enenmale onverantwoord was. Een ding is echter gelukkig, dat dit zorgeloze beleid geen nadelige gevolgen heeft gehad.

H. W. M. J. Kits Nieuwenkamp

1) Een falconet, ook wel valconet geschreven, is een soort geschut uit de 16e en 17e eeuw, behorende tot het lichte type van „slangen”, lang en van betrekkelijk klein kaliber, waardoor het een grote draagkracht heeft.

NASCHRIFT

Pieter Valck zal er nooit van gedroomd hebben dat zijn nevenbaantje aanleiding zou worden tot een pennestrif. Die is tussen de heer Kits Nieuwenkamp en mij gevoerd over de datering van Wijks artillerielijst, waarbij de interpretatie van het hele stuk in het geding is gekomen. De schrijver heeft erin toegestemd dat ik onze visies aan de lezers voorleg. De redactie wil namelijk voorkomen dat iemand de door K.N. aangenomen datering zonder meer zou overnemen.

K.N. meent de lijst te kunnen dateren tussen de jaren 1601 en 1604, omdat hij Valck in Oostende aanwezig ziet ten tijde van het beleg van die stad - en dat duurde van 1601 tot 1604. Daartoe leest hij het woordje „nau” als „nu” (op grond van het huidige spraakgebruik „nou” en omdat Verdam's Middelnederlandsch Handwoordenboek „nau” met „kort” vertaalt en „nou” met „nu, thans”). Bovendien vat hij „daer na” in de volgende zin op als „nadat”, zijns inziens weer op grond van Verdam, en omdat hij Valck het beleg van Meurs laat meemaken, dat in 1597 veroverd werd.

Om dit laatste punt draait volgens mij alles. In de beschrijving van Valcks loopbaan wordt helaas niet gerept van het beleg van Meurs. Als je er dus dat jaar 1597 niet in hoeft onder te brengen, kom je ook niet in de noodzaak de volgorde van het stuk om te keren, waarbij de schrijver zich bovendien aan zorgwekkende taalkundige verklaringen (moet) wagen. Eén voorbeeld hiervan: het Groot Woordenboek der Nederlandsche Taal, aangewezen hulpmiddel voor 16e-17e-eeuws Nederlands, verklaart „nau” als schrijfwijze van „nauw”, in alle letterlijke en figuurlijke betekenissen daarvan, bijv. ternauwernood, en niet als een spelling van „nu” - trouwens, dit kleine maar belangrijke verschil is zelfs in beknopte vorm bij Verdam te lezen.

Ik lees dus „gewoon”: Valck was tijdens het beleg van Oostende soldaat en (ook) heel even timmerman, was daarna vier jaar timmerman in Meurs, waar hij les kreeg in geschutsbediening, vestigde zich (daarna) in Wijk bij Duurstede als timmerman waar hij tevens door de magistraat gebruikt werd als kanonnier. Tel ik deze chronologische gegevens op, dan kom ik uit in 1608 als jaar waar-

in op z'n allervroegst deze inventarisatie in Wijk opgesteld zou kunnen zijn: 1604 einde beleg van Oostende + 4 jaar verblijf in Meurs. Maar toen stond het Twaalfjarig Bestand voor de deur, niet zo'n logisch moment om te willen weten hoeveel kanonnen je stad heeft. 't Lijkt logischer om dat na te gaan als er strijd te verwachten valt, dus, doorrekenend, tegen de tijd dat de wapenstilstand met Spanje zou aflopen, 1621. Zo kom ik tot de slotsom dat de datering van de map in de Wijkse inventaris niet zo onaannemelijk is als K.N. meent. De langdurige vredestoestand kan tevens verklaren waarom Wijks verdedigingsmiddelen zo pover waren. Bij de vijandelijke inval in 1629 werd hieraan dan ook wel gedokterd door de Staten Generaal (zie J. P. Arend, *Algemeene geschiedenis des vaderlands*, voortgezet door O. van Rees en W. G. Brill, III 4, Amsterdam, 1868, 398, 405, en L. van Aitzema, *Saken van staet en oorlogh*, I, Den Haag, 1669, 871).

L. v. T.

Een dubbele doop ... (II)

Mijn artikeltje, dat in het vorige maandblad werd gepubliceerd, behoeft enige aanvulling. De Britesteeg heb ik nl. voor de Brigittenstraat gehouden, terwijl dit de Vrouwjutenstraat moet zijn. Tenminste zo willen het enkele lezers van mijn verhaal. Ik ben blij met hun reactie, omdat het de door mij getrokken conclusie, dat Johanne Willemsen in de Geertekerk gedoopt werd (en niet in de Dom) alleen maar versterkt. Immers de Vrouwjutenstraat en de Geertestraat liepen in elkaar over en de Geertekerk was vlakbij.

Het feit, dat in de 2e doopakte (van 2 juli 1787) de Lange Nieuwstraat genoemd wordt doet daaraan niets af, omdat tot in de vorige eeuw enkele huizen in de Vrouwjutenstraat (nrs. 315-329) aan de Lange Nieuwstraat waren genummerd (nrs. 133-109). Op 2 plaatsen werd de naam Britesteeg gevonden: 1. in een akte van overeenkomst van 19 juli 1810 worden 2 kameren vermeld „staande en gelegen binnen deze Stad naast elkanderen in de Briesteeg L^a A oud No. 195 en 196, Nieuw No. 355, 356.¹) Dit is al een bewijs voor de stelling dat de Britesteeg en de Vrouwjutenstraat identiek zijn. Met name omdat het adresboek van 1866 de Vrouwjutenstraat de nummers 314-368 meegeeft, 2. aan het einde van de akte van huwelijksvoorwaarden dd. 21 oktober 1810 voor de landbouwer Louis Verheul, weduwnaar van Aaltje Claasje van Capell, bruidegom, wonende in Gerveskop en Margrijte Vulto, dochter van Gerrit Vulto en Cornelia van Buntum, bruid, wonende te Bunnik. Een van

de getuigen is de „linnenwever“ Jan Hendrik van der Slot „wonende in de Vrouwjuttestraat of Brietesteege“.²⁾ Mocht men nog twifelen, dan is hier het bewijs.

Vermoedelijk berust de door mij als juist veronderstelde associatie Britesteege = Brigittenstraat op het feit dat bij Van der Monde³⁾ de naam Brigittenstraat zowel in de toelichting op de Brigittenstraat als in die op de Vrouwjuttestraat voorkomt. Mede dank zij de hulp van de heren Brinkhuis en Smilda is thans de zaak wel recht gezet.

A. Graafhuis

¹⁾ Register van transporten en plechten, Utrecht III, nr. 986, deel 1810-1811 blz. 389.

²⁾ Protocol van notaris Cornelis Johannes Nagtglas. Rechterlijke archieven sedert 1811, nr. 227, deel 1821, akte nr. 2671.

³⁾ N. van der Monde, Utrechts Straten, pleinen, stegen ... II, 304-306.

Heemstede bij Houten

A. J. A. M. Lisman, *Heemstede, gelegen in de provincie van Utrecht (met een voorwoord van C. Dekker), (Alphen/Rijn, Repro-Holland, 1973), 70 blz., oblong, m. afb. (f 23,—).*

In 1973 lijkt het lot van het rampzalig vervallen kasteel Heemstede bij Houten een gunstige wending genomen te hebben. Misschien zal bovengenoemde boek van A. Lisman nog een stootje in de goede richting geven. Het aaneengesloten platengedeelte ervan bevat reproducties van de hele serie gravures die I. Moucheron omstreeks 1700 van het buiten maakte, in de tijd dat het vooral om zijn parkaanleg wijd vermaard was. Tussen het tekstgedeelte bevinden zich verder nog vele tekeningen, gravures en foto's over ex- en interieur van het Houtense kasteel, een paar ook van de Oude Heemstede die vroeger niet ver vandaan bij Jutphaas lag. De tekst bestaat uit een chronologische beschrijving van de beide gebouwen en hun eigenaars (deze ook apart in tabellen overzichtelijk gemaakt). De glansperiode rond 1700 wordt natuurlijk het uitvoerigst behandeld, maar ook de trieste lotgevallen uit de laatste jaren worden gememoreerd. Hoe men zich de verhouding van het jongere Heemstede tot het oude denken moet, blijft in het verhaal overigens onzeker, al is in de huidige situatie dat oude huis natuurlijk niet belangrijk.

Wie zich wat nader wil oriënteren over het Houtense Heemstede kan ik toevallig verwijzen naar een

in hetzelfde jaar verschenen aflevering van het Bulletin van de Koninklijke Oudheidkundige Bond. Die bevat een rapport over de noodzaak tot bescherming van historische buitenplaatsen en parken, dat door deze Bond aan de staatssecretaris van CRM is aangeboden (fig. 72, 1973, 1 - 12). Een medewerker van Monumentenzorg, jhr. drs. H. W. M. van der Wyck, formuleerde daarin de problematiek en wees onder zeven buitenplaatsen van internationaal niveau ook Heemstede aan. In een apart artikel ging hij veel dieper in op het karakter van het interieur en de parkaanleg, die beide door hem aan Marot worden toegewezen (jg. 72, 1973, 13 - 22). Met het gelijktijdige veel grotere park van Zeist beschouwt hij Heemstede als hoogtepunt in de Nederlandse tuinkunst.

L. v. T.

De Dom 1674 - 1974

De herdenking van de stormramp in 1674, waarvoor bijzonder veel werk verzet is en wordt, is deze maand begonnen met een tentoonstelling in de Domkerk onder het motto „De Dom voor en na de ramp van 1674“. Ze is tot 1 oktober te bezichtigen, dinsdags tot en met zaterdag tussen 2 en 4 uur. Men kan er tevens mapjes met 10 ansichtkaarten kopen, die o.a. tekeningen van Saenredam en De Beyer reproduceren.

Utrechtse liederen

In maart presenteerde Utrechts nieuwste uitgeverij, Váva, zich met het eerste produkt van haar kleine fonds, dat zich bewust tot Utrecht wil beperken. Dit was Arie Niemijers „Utrechts liedboekje“, dat zeven sonnetten telt die bij verschillende punten in de stad, associërend tussen nu en vroeger, weemoedig-wrange gedachten registreren. Handgeschreven en verlucht, zal dit boekje in slechts 200 genummerde exemplaren vooral iets zijn voor verzamelaars, (prijs: f 6,—; giro: 1803848 t.n.v. A. van Nimwegen, Utrecht).

Met het oog op een volgende uitgave is de jonge uitgever nu doende Utrechtse straat- en kermisliederen te verzamelen. Met hulp uit onze vereniging zou hij zeer gebaat zijn. Zijn belangstelling „gaat uit naar alle min of meer „verhalende“ liederen, zowel mondeling, schriftelijk, als in druk overgeleverd“. Elke inlichting op dit gebied wordt graag ingewacht door: A. van Nimwegen, ws. „Zonrondom“, Leidsekade t.o. 96, Utrecht.

L. v. T.